

Odamız Başkanı İsmet CENGİZ'in Kıyı ve Deniz Jeolojisi Sempozyumu açılış konuşması

Sayın başkan Değerli konuklar, sevgili meslektaşlarım basınımızın saygıdeğer temsilcileri, sevgili öğrenciler

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası ve Yıldız Teknik Üniversitesi tarafından ortaklaşa düzenlenen Kıyı ve Deniz Jeolojisi Sempozyumuna hoş geldiniz, hepimizi Oda yönetim kurulumuz adlıma saygıyla selamlıyorum. Son yıllarda jeolojinin bilim ve uygulama boyutuna yönelik olarak oluşturduğumuz bilimsel etkiniliklere Kıyı ve Deniz Jeolojisi Sempozyumu ile devam etmekten mutluluk duyduğumuzu belirtmek isterim. Sempozyumu düzenleme amacımız, ulaşım tarihe ve yerleşim politikalarına, çevre uygulamalarından biyoloji ve jeolojiye dek çok değişik disiplinlerim ilgi alanına giren kıyı ve deniz çalışmalarına kendi alanımızdan bakmak, sorunları saptamak, çözüm önerileri

geliştirmek ve bu alanda uğraşı veren bilim insanları arasında iletişimi güçlendirmek, konunun bilimsel yönüyle, geneli politik düzlemdeki yansımalarını bir potada eritmek ya da bilimin toplumsal yaşam için yol göstericiliğini vurgulamak olarak alınabilir. Bu anlamda bu sempozyumda görüşleriyle katkı sunan katılımcılara ve konuşmacılara, dinleyici olarak ilgi gösterenlere, Düzenleme Kurulu'nda yer alan ve özverili bir çalışma ile 3 ay gibi kısa sürede sempozyumu sağlıklı bir şekilde hazırlayan değerli arkadaşlarımıza katkı ve olanaklarını esirgemeyen kişi ve kuruluşlara, özellikle de YTÖ Rektörü Prof. Dr. Duru! Ören'e JMO adına içten teşekkürlerimi sunarım.

Değerli konuklar;

Üç yanı denizlerle çevrili ve kıyılarının toplam uzunluğu 8000 km'yi aşan ülkemizde, denizlerin yaşamımızdaki rolünüm istenen düzeyde olmadığı, denizlerimiz ve kıyılarımızla barışık olmadığımız açık bir gerçektir. Oysa dünya uygarlık tarihinde önemli bir coğrafya olan bu topraklarda yerleşik hayatım kıyılarda boy gösterdiğini biliyoruz. Kıyıları tarihime her döneminde uygarlığın odak noktalarını oluşturmuş, yerleşim ve kullanım amaçları açısından sosyal bir önem kazanmıştır. Sivri uygarlıkların genellikle kıyılara bağımlı toplumlardan çıktığı ve bu toplumlarda kültürel gelişimin diğerlerinden farklı olarak önde olduğunu görmekteyiz. Uygarlığın ilerlemesinde, deniz ticareti, deniz ulaşımı ve keşif-

ferin ne derece önemli olduğunu, deniz ve kıyıların günlük yaşamdaki yerini ve önemini arkeolojik ve tarihsel kayıtlardan biliyoruz,, 9000 yıl öncesine ilişkin olarak kıyılar ve denizler için yaptığımız bu tespiti günümüz için maalesef söyleyemiyoruz. Kıyı ve deniz kaynaklarının toplumun erinci ve gönenci için, yani kamusal bir yarar için kullanılmıyor olması ve genel bir kavram olarak çevre kirliliğine neden olan olguların kıyı ve deniz politikalarındaki anlayışın ürünleri olduğu açıktır. Bu anlayış ülkemizde son 50 yıldan beri uygulanan plahfamayı, akli bilimî ve mühendisliği dışlayan rantı esas alan bir politikanın yansımasıdır. Bu politikalara birkaç örnekle değinmek isterim;

Örneğin, yolcu ve yük taşımacılığımızda deniz yollarımızın payı yalnızca % 4 dolaylarındadır. Üstelik, kara, deniz ve demiryolları taşımacılığı birbirini tamamlayıcı bir yaklaşımla da ele alınmaktadırlar. Örneklere, Boğaz'ın iki yakası arasındaki tüp geçit daha yeni yeni gündeme geldiği gibi, demiryolu bağlantısının sürekli olmasını sağlayacak feribot taşımacılığı da çok sınırlıdır. Buna karşılık, varolan iki köprü, dışında bir üçüncü köprü projesi, konuyla ilgili uygulamacı ve akademik kişi ve kuruluşların karşı çıkışına rağmen gündeme getirilmiştir.

Kısaca vurgu yapmak isteriz, ülkemizde uygulanan genel politikalar imar ve yerleşim politikalarını da olumsuz yönde etkilemiştir. Bu süreç doğal olarak kıyı yağmasını ve denizlerimizin kirlenmesini de birlikte getirmiştir. Geçtiğimiz hafta yaşadığımız İskenderun körfezinde batan yada batırılan toksik madde yüklü geminin yol açtığı ekolojik felaketin sonuçları hakkında sadece tahminler üzerinden konuşabiliyoruz... Oysa İskenderun Körfezi ile ilgili küçük bir araştırma yapınca İskenderun Körfezinin Nü Deltasından sonra fauna ve flora açısından çok zengin, balıkçılık

bakımından olağanüstü öneme sahip bir bölge olduğunu görebilirsiniz. Ancak bu önemli körfez, imaniye, demir çelik tesisiyle, gübre fabrikalarıyla, petrol tesisleriyle en yoğun sanayi bölgesi haline getirilmiştir,

Sayın Konuklar, meslek odası olarak mesleki olanla toplumsal olanın bağını gözetken bir anlayış odamızın temel çizgisidir. Bu anlamda ülkemizde uygulanan genel politik çizginin meslek alanları arasındaki yansımaları bir anlayışla değerlendirmek toplumsal sorumluluğumuzun gereğidir. Bu çerçevede küreselleşme adıyla ülkemize dayatılan ekonomik politikalar aslında uluslararası sermayenin doğal kaynaklarımıza yönelik sınırsız ve kuralsız talan özgürlüğünden başka bir şey değildir. Bu talandan kıyı ve denizlerimizde nasibini almıştır.

Oysa anayasada tüm doğal kaynaklarımızın dolayısıyla doğal kaynaklarımız arasında önemli yer tutan kıyı ve denizlerimizin de kullanımının devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu bilinmektedir. Ancak bilinmeyen devletimizin hüküm ve tasarrufu altında olduğudur? Yada kümlerin hüküm ve tasarrufu altına sokulmak istendiğidir? Kıyılarımızda ve denizlerimizde yaşanan kuralsızlıklar ve talan bu sorumuza ışık tutabilir.

Örneğin, güney turizm projesi çerçevesinde Kemer-Alanya kıyı kuşağı yağmaya alabildiğine açılmıştır ve yağma sürdürülmekte, kamusal kullanım ve yarar ilkesi ayaklar altına alınarak belirli grupların kullanımına ve yararına sunulmaktadır. Güneybatı kıyılarımızın da bu süreçten nasibini aldığı hepimizin malumudur. Bu alanlar kıyı yasasında yapılaşmanın kıyıda 100 metre içeriden başlaması gerektiğime karşın imara açılmış ve bir anlamda ülkenin önemli bir doğal kaynağı heba edilmiştir. Bu sadece kıyı kuşağının değil kıyılara dek

uzanan doğal bitki örtüsü ve ormanların, jeolojik miras olması gereken kumul yapılarının talanını da beraberinde getirmiştir. Adapazarı-Karasu kuyularında kumul yapıları üzerindeki yerleşimlerin ve yapı i i aşmaların karşı karşıya kaldığı zemin sorunlarından söz etmeye bile gerek yok. Sad?ce bu yapı Şaşmalar değil, belirli odakların isteği doğrultusunda ve strateji!<(!) amaçlarla kıyılarımız boyunca denizin doldurularak yol yapılmasının gerçek bilimsel bakışla ne ölçüde uyduğuna takdirlerinize bırakıyoruz» Bu anlayışın, genişçe bir tarım kuşağını mayınlarla döşemekten ne farkı olabilir? Mayınlarla döşemek bir toprak kuşağının tarımla ilgisini nasıl kestiyse, kıyı boyunca yol yapımı da yörenin denizle ilgisini kesmektedir.

Değerli konuklar;, jeolojik süreçlerle oluşan kıyılarımız ve kıyı kuşaklarımız tektonik olarak aktif olan ülkemizde depremler açısından özel bir önem taşır. ANCAK. NE YAZIKKI bu önem insan doğa ilişkisini düzenleyen yasalarda YER ALMAMI AKTADIR. Örneğin 1997 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından hazırlanan deprem şartnamesinde kıyılarımızın önemli tesislerinden liman yapıları kapsam dışında tutulmuştur. Türkiye'de kıyı ve deniz yapılarımızın -^ doğru ve sağlıklı projelendirmesini....." sağlayacak yasal bir düzenleme yoktur Oysa deprenselliği bilim; i insanları m ızca bilinen ve tartışılan kıyılarımızda - yapı ları a ilgi l i b i r düzen l emen i n ol ma-ması iktidarların tercihlerini gösteren önemli bir göstergedir. Bunun yanında gene! sanayi politikaları içimde taşıma giderlerini azaltma ve ulaşım kolaylığı anlamında büyük sanayi tesislerinin kıyılardaki inşasının yarattığı sonuçlan-17 Ağustos'ta izmit-körfezinde acı bir şekilde yaşadık. Deprensellik riski 60 yıldır yerbilimciler tarafından bilinen sanayi bilgisi olarak seçilen İzmit Körfezinin ekolojik açıdan durumu gözler önünde değil mi? Gökova Kör-

fezi'ne üstelik de filtre takılmaksızın termik santral inşası bir başka çarpıcı Örnektir. Enerji! ihtiyacımız açısından gerekli olup olmadığı hep sorgulama konusu olacak olan ve metropol ülkelerdeki nükleer santral lobilerinin isteği doğrultusunda inşa edilmesi düşünülen nükleer santraller için akla ilk gelen ;, bölgelerin tektonik açıdan aktif Akku- •• yu ile doğal ve tarihî miras olan Sinop olması, olaya hangi bilimsekl) pence-reden bakı id üğünün açık bir yansıması değil midir?

Kıyılarımızda bu türden atık yüklü varillerin ya da gem.ilerin varlığının medyada haber olmadığı gün yok gibidir. Tam da bu noktada İstanbul Boğazi'ndeki tanker taşımacılığından söz etmek gerektiğini düşünmekteyim. Dünyadaki en işlek boğazlar¹ arasında yer alan bu nadiçle jeolojik oluşumun çevresinde yaşayanların içinde bulunduğu tehlikeyi sezmeyenimiz yoktur;. Yılda yüzlerce tankerin geçtiği bu su yolunda yine bir yıl içinde onlarca kaza olmaktadır, 6 el l eğimi izi biraz tazelersek, 1977 yi! undaki * Independent' olayının İstanbul'u günlerce dumana boğduğunu kolayca anımsayabiliriz. Bu kazalarda denize saçılan ya da saçılması olası petrolün deniz yaşamında ve kaçınılmaz olarak da deniz ürünlerinden yararlanan çevre halkı üzerinde yaratacağı ol u msuz 1 u ki ar ı l l i ç b i r mi z g ö rmezden gelemeyiz.

Konuşmamda bu noktaya değin deniz kıyılarına bakmaya çabaladık,. Ancak özellikleri ve benzerlikleri itibarıyla akarsu ve göl kıyılarını da genel kıyı kavramı içinde değerlendirmek gereklidir,. BU an lamda akarsu kıyılarımıza da her türlü fiziksel müdahaleler yapılmakta ve ekolojik denge bozulmaktadır.

Değerli meslektaşlar sevgili konuklar, Kıyı ve Deniz Jeolojisi Sempozyumunun İstanbul da yapılması ayrı bir anlam ifade etmekte. Jecttejjc oluşumlara en

güzel örneklerden biri olan İstanbul Boğazının açılması, kapalı bir havza konumunda olan Karadeniz'in Ege'ye ve Akdeniz'e bağlanması bizlere heyecan veren olaylardandır. Bu sempozyumda yer alan konular arasında Marmara denizinin deprem ve tsunami gibi bildiriler hemen bize 17 Ağustos'u çağırıyor. Ancak bütün bu yaşamsal konularla ilgili araştırmalara yeterince kaynak ayrılmadığını biliyoruz. Ülkemizde genel anlamda ulusal gelirden bilimsel araştırmaya ayrılan pay ne yazık ki bilgi çağının gerektirdiğinin çok uzağındadır. Bugün bilim insanları tarafından İstanbul için önerilen farklı deprem senaryolarındaki ürkütücü tahminler bilimsel çalışmaya ayrılması gereken payların ne olmasını algılamamızda bir kırmızı hat olması gerek.

Sayın konuklar, kıyı ve deniz çalışmalarında, mensubu olmaktan onur duyduğum MTA'ya değinmeyi bu kurumun hakkını teslim etmek anlamında önemli görüyorum. Yerbilimlerinin pek çok dalında olduğu gibi deniz araştırmalarında da öncü görevi üstlenen MTA 1976 yılında kısıtlı olanaklarıyla sınırlı teknolojik donanımlarla MTA Sismik-1 ile denizlere açılmış ve Türkiye'de ilk bir ilke daha imza atmıştır. Yapmayı planladığı sismik ve jeolojik çalışmalarla Ege kıta sahanlığına yönelik incelemelerin yanı sıra, denizlerimizün altındaki ana fay hatlarının ve jeolojik yapının ortaya konulması, deniz tabanının haritalanması ve sınırlandırılması, bu etütlerin sonucunda ise deniz altında saklı bulunan başta petrol ve doğal gaz potansiyeli olmak üzere çeşitli ekonomik değerlerin gün yüzüne çıkarılması hedeflenmiştir. İzleyen dönemlerde Deniz Kirliliği ve Ekotoksitoloji çalışmaları yapmak üzere çeşitli üniversite ve kuruluşlar deniz araştırmalarına yönelmişlerdir (Ege Üniversitesi, İstanbul

Üniversitesi, Ortadoğu, KTÜ, TPAO gibi)

1992 yılında modern teknolojik donanımla yeni inen MTA Sismik-1 ile KAFZ'nun Marmara Denizli'nin tabanındaki devamlılığı araştırılırken 17 Ağustos-1999 depremi yaşanmış ve deniz jeolojisinin ne denli önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Ülkemizi çevreleyen denizlerin belli bir petrol ve doğal gaz potansiyeline sahip olduğu bilinmekte ve bu konuda yapılan çalışmalar aralıksız devam etmektedir.

Tükenmeye yüz tutmuş karadaki petrol ve doğal gaz rezervlerine alternatif olarak gösterilen denizaltı kaynaklarının araştırmalarına kaynak ayrılması ve Türkiye'nin de bu alanda var olduğunu göstermesi bir zorunluluktan TPAO'nun Doğu ve Batı Karadeniz'deki petrol arama projelerinin olumlu sonuçlar üretmesi bizleri umutlandırmaktadır.

Sayın konuklar değerli misafirler, konuşmam; bitirirken Jeoloji Mühendisleri Odası olarak bu tür bilimsel platformları çoğaltma uğraşımızı önümüzdeki süreçte de sürdüreceğimizi, Oda kaynaklarımızın bir bölümünü bu tür bilimsel ve teknik etkinliklerde kullanmayı kamusal bir görev ve sorumluluk saydığımızı belirtmek isteriz. 10 bin üyesi 11 şubesi, 60 il temsilciliği ve 30 yıllık birikimi ile büyük bir meslek örgütü olan Odamız bilimsel bilgi üretimini ve üretilen bilginin toplumun hizmetine sokulması için çalışmalarını tüm gücüyle sürdürecektir. Tekrar bu sempozyuma emeği geçenleri kutluyor, sempozyum sonuçlarının ülkemiz toplumumuz ve mesleğimiz adına önemli sonuçlar üreteceğini düşünerek hepimize saygılar sunuyorum.